

and it reads differently at different levels. An array of cultural allusions, signs, meanings, and associations never opens fully and thus gives the impression of secret writing, cryptotext of culture.

Baroque, its ontology and axiology, aesthetics and poetics are the keys for reading for Shevchuk's texts. A number of Baroque concepts are through ones in the prose of the artist. It deduces that postmodernism of writer has the neo-Baroque essence. In particular, it is confirmed by the concept of creativity as self-creation and the idea of the artist-demiurge. Shevchuk explores a person's existence in culture, his or her existence in culture, the philosophy of creation and the psychology of perception of cultural values. His character is a «creative man» who emerges first of all as a subject of culture. According to Shevchuk, the only possible being is an existence in culture. The being outside of culture is impossible (in Shevchuk's model of world), because only through it the human life becomes meaningful. The origins of image of a «creative person» by Shevchuk arise out of the Baroque idea of the artist-demiurge, which is a well-founded alternative to the postmodern slogan «death of the author».

The main motif that is manifested in most of Shevchuk's works is a semantic couple – a hero and a text. The last one must either be created or reproduced to self-define and achieve inner integrity, to comprehend own life and to fill it with meaning, to realize own complicity in cultural formation and in the sphere of the spiritual values, that is, to eternity. And the eternity is the higher purpose of man, which is an opposition to nothingness. This motif is analyzed in the novels «On a Humble Field», «The House on the Mountain», «The Path in the Grass», «Three Leaves behind the Window», «The Eye of the Chasm», and the tales «The Beginning of Horror», «To the Dragon's Jaws».

Key words: *postmodernism, palimpsest, creativity concept, image of artist-demiurge, text, Val. Shevchuk.*

УДК 821.161.2-146.09

С. І. Гуцуляк

ОБРАЗ МАТЕРІ В ПІСНЯХ МИХАЙЛА ТКАЧА

У статті висвітлено характерні особливості образу матері в пісенній ліриці Михайла Ткача: сакральний зміст, елегантність, дидактизм та ін. Доведено, що образ матері є віссю обертання так званого «маминоного світу» – одного з головних концептів Ткачевої поезії загалом. Запропоновано розглядати пісні про матір як окрему тематичну групу в межах інтимної пісенної лірики М. Ткача.

Ключові слова: *пісня, образ матері, «мамин світ», сакральне, фольклор.*

DOI 10.34079/2226-3055-2019-12-21-22-28

Постановка проблеми. Більша частина творчого життя М. Ткача припала на радянську епоху, тож без обов'язкового «славослів'я» не обходилася жодна його книжка. Як і без справжньої поезії. Нині це можна як завгодно називати – чи бунтом проти, чи втечею в – але в доробку М. Ткача, зокрема й зазначеного періоду, є цілий пласт чудових інтимних поезій, низка з яких покладені на музику та навіть стали народними піснями. В них сублімовано багато не вимовленого вголос, в очі, того,

що могло б з'явитися в «недозволенних» віршах, **тож на часі** – процес декодування. Проте він має бути максимально уважним до слова, хоч би з огляду на те, що йдеться не лише про митця, який бунтував чи втікав, а про поета з ліричним типом світосприйняття, незмінним і після політичних зрушень.

Тематично-образний зріз усієї пісенної поезії М. Ткача доволі вдало демонструє книга «Пісня для тебе», яка була опублікована 2002 року, до 70-ліття поета, і є, по суті, його лебединою Піснею. Сюди ввійшла патріотична та інтимна лірика. Ядро другої групи становлять пісні про кохання. За якісними й кількісними характеристиками на особне чільне місце також заслуговують пісні про матір, аналіз яких і є **метою** цієї розвідки.

Виклад основного матеріалу. Певна річ, такий тематичний поділ відносний, бо в Ткачевій поезії все взаємопов'язане; це – гармонійний світ, причому не разючий Всесвіт, один із наймодніших образів II половини ХХ ст., а затишний мамин світ. Попри віяння космічної епохи, він вабив і Ткачевих сучасників, бо «як подумаєш – так мало треба: / Лише на мить заплющить очі згадкою / Про вічну постать матері над грядкою / Під добрим вигином старого неба» [8, с. 141]; або ж: «на широкій столичній вулиці – / Старенька сільська жінка / В терновій хустині, / В козульці сатиновій синій, / У чорній спідниці, / З двома важкими клунками / В засмаглих рученьках жилавих / Нагадала мені мою маму, / І я зовсім забув, / Що збирався писати про космос, / І написав про те, / як мама грядки дбайливо прополюють» [12, с. 144].

Микола Славинський розмірковує над останніми рядками: «Чому все ж таки лірик внутрішньо запрограмував написати про неоглядний, безпросвітно чорний, холодний космос, а не про те, як «мама грядки дбайливо прополюють»? Може, тому, що незорий космос – це престижна, абстрактно виражена тема, а самотужки скопані матір'ю грядки – це життя, болючі будні, синівський сором?» [12, с. 144].

Змістімо акценти з причини космічної «запрограмованості» на причину відмови від неї, яку, очевидно, не варто шукати на поверхні. За спостереженням В. Будного, образ матері належить до найбільш освоєних українською національною психоестетикою символів. Дослідник виводить культ Матері-землі із хліборобського способу життя українців, «тоді як у народів з кочовим минулим переважає образ Батька. Як спостеріг Г. Гачев, «російський письменник мовби не знає, що робити йому з матір'ю, згадує її, ніби виконуючи досадний ритуал правдоподібності (хтось же повинен народити героя), а потім відправляє на той світ» [1, с. 356].

Заради чистоти «експерименту» треба навести й інші міркування Г. Гачева: «Для росіянина істотне питання «Чий я?». Якщо інша людина само-стоїть, self-made, то росіянину важливо, до чого прихилитися «Чий я?». Навіть за прізвиськом – (чий я?) Мамин [підкресл. наше. – С. Г.], Волгін, Пушкін, Іванов – ці присвійні суфікси -ін-, -ов-» [3]. З ідеї такої «несамостійності» росіянина виведено й ідею російського патріотизму.

Ідея українського патріотизму у виконанні М. Ткача бере початок із батьківської хати. Але із застереженням, що образ самого батька майже не зустрічається, як і узагальнений образ батьків, ближчий – образ батьківського порогу. Всі життєві дороги ведуть ліричного героя або з дому, читай: від матері (образи хати й матері часто накладаються), або ж додому, в мамин світ, як у пісні «При дорозі криниченька»: «*Ти по ній дороги вивіри під небом, – / І простеляться вони з усіх сторін / В мамин світ, що над порогом тільки в тебе, / До чистенького джерельця на поклін*» [13, с. 26].

Метафора «мамин світ» – справжня художня знахідка в тому значенні, що М. Ткач знайшов точний образ для обрамлення патріотичних почувань ліричного героя. З одного боку, поет часто використовує порівняння України з матір'ю: «*Будь*

вовік незалежна, наша мати» [13, с. 38]; з іншого – мати є найважливішою частиною внутрішнього життя ліричного героя, довкола якої нарошуються найдорожчі спогади про рідне село, дитинство.

Як стверджує Ж. Марфіна, «типovими для українського фольклору є ситуативні асоціації *мати – розставання й мати – повчання»* [7, с. 104]. У пісні «При дорозі криниченька» асоціація «мати – повчання» співіснує з іншою – «мати – чекання». Мотив чекання сина найпоширеніший у народних піснях про війну, сповнених драматичного звучання. Ткачева героїня чекає сина в гості у мирний час, але все одно непокоїться: «*Ой чому його так довго не видно?»* [13, с. 26]. Цей образ утілює архетип матері-берегині, яка тривожиться за свій рід, захищає і виховує дітей.

У народних піснях образ матері виконує дидактичну функцію: мати «виступає [...] доброю чуйною порадицею (застерігає дочку від необдуманих вчинків, не пускає до хлопця-гульця; сина застерігає від дівчат, що вміють чаклувати)» [5, с. 325]. Продовження цієї традиції є природним кроком для М. Ткача-поета, чиему стилю загалом притаманний дидактизм. Його героїня закликає сина берегти почуття приналежності до роду й землі: «*Не засій глухими травами сліди»* [13, с. 26].

Твори «При дорозі криниченька» і «Сину, качки летять» не випадково розміщені поруч у Ткачевій пісенній збірці. Між ними багато спільного в тематиці, образах і стилістичних засобах, загальній тональності. Тут виразно звучить тема громадянського виховання, і виховну функцію знову покладено на образ матері, що однозначно є атрибутом інтимної лірики поета. М. Ткач акцентує на взамонаснаженні інтимного й патріотичного, особистого й національного через антиградацію: «*Через Україну, / Через нашу хату / Вже качки летять»* [13, с. 22]. У пісні «Сину, качки летять» дидактична складова розкривається через два основні постулати: «прилітай», тобто не забувай свого коріння, і «не блуди» – не зрадь рідного. Прикметно, що мовлення матері узагальнене, афористичне.

Образ сильної матері оспівано і в «Баладі про скорботну матір», написаній під впливом тетраптиху П. Тичини «Скорбна мати» (1918). На відміну від свого попередника, який синтезує народнопоетичне й біблійне, М. Ткач не розгортає біблійної лінії. Відповідно й мати, що в обох творах уособлює повоєнну Україну, в «Баладі...» – земна. Хоча мотив утрати сина, безумовно, спричиняє появу аналогій із Матір'ю Божою. Народнопоетичний образ свічі (у Тичини він відсутній), за спостереженням Т. Шевчук, уособлює материнське страждання [15, с. 15].

«Ще за Шевченка українська поезія була дужа, може, найдужча в світі образом матері-страдниці, – вважає П. Скунець. – Малишко цей образ проніс крізь війну і виніс з війни неопалимим» [9, с. 103]. Під враженням від «Балади...» й інших антивоєнних творів легко припустити, що М. Ткач перейняв почесну естафету. Але ні, перше враження потребує суттєвого уточнення. Поезія М. Ткача справді «дужа» образом матері. Та придивімося до її обличчя, сказати б, узагальненого, цілісного, витвореного низкою рис у багатьох віршах (їх вистачило б на тематичну збірку, а то й не на одну): хіба страждання проступає найвиразніше? Очі, голос, рухи матері видають, швидше, світлий смуток, легку зажуру. Для її постаті навряд чи характерна монументальна велич, приміряна в «Баладі...»: «*Вічності в очі глянула мати – / Вічний вогонь заметався в очах»*; «*А мати досі / У світ підносить / Своє прокляття отій війні»* [14, с. 242]. Парадокс, однак «справжню» Ткачеву матір у відповідних обставинах більше нагадує героїня Д. Луценка з пісні «А мати ходить на курган»: «*В степ на курган крутий іде, / В степ на курган крутий іде / Старенька зморена журавка. // В далеких обр'ях плывуть / Біляві марева туманів, / А їй здається, ніби йдуть, / А їй здається, ніби йдуть / Сини – журавлики кохані. // Стомили крилонька*

вони, / В курган лягли спочить від грому, – Та вірить мати, що сини, / Та вірить мати, що сини / Колись повернуться додому» [6, с. 203].

Звернімо увагу й на те, що тут утілено улюблений мотив М. Ткача, запозичений із фольклору, – мотив материнського чекання. Він присутній у пісні про війну «А льон цвіте» В. Юхимовича («А льон цвіте синьо-синьо, / А мати жде додому сина» [16, с. 143]), а в «Пісні про матір» С. Пушика – набуває афористичної форми: «І доти всі діти живуть по світах молодими, / Допоки чекають, допоки живі матері» [10, с. 73]. Для порівняння в піснях Б. Олійника, де схожий до Ткачового образ матері – ніжної, люблячої, працьовитої, послідовніше простежується мотив материнського відходу («Пісня про матір», «Сиве сонечко»).

У творі «Чуєш, мамо» тема війни розкривається крізь призму двох вимірів – історичного як реального («*Ти мені по війні дарувала щастя-долю*» [13, с. 75]) і культурного як переосмисленої в пісні реальності («*В пісні край твого поля / Вічний сон солдата береже тополя*» [13, с. 75]). Поет користується уже знайомою з «Балади...» галереєю образів: матері (його драматизм підкреслений образами сльози й болю), засіяного поля (символ життя: «*В полі, мамо, з пісні проросло жито. // Буде, мамо, наша пісня жити!*» [13, с. 75]), смерті солдата (перифраз «вічний сон»). Хоча голос війни тут звучить доволі виразно, провідною все ж є тема синівської любові. Отже, варто зарахувати цей твір до групи пісень, присвячених матері.

У доробку М. Ткача образ матері наповнений виключно позитивними конотаціями, на відміну від фольклору, де зафіксоване й протилежне, «виразно негативне сприйняття жінки-матері, яке пов'язане з певними побутовими ситуаціями, зокрема з мотивом примусового шлюбу [...]». Таке саме негативне сприйняття образу жінки-матері в опоетизованих родинно-побутових ситуаційних контекстах, у яких йдеться про взаємини невістки й свекрухи» [7, с. 105–106]. Обидва випадки стосуються авторитарного поводження, іншими словами, гіперболізованого і спотвореного вияву виховної функції, що Ткачевій героїні не властиво.

Поет створив сам образ любові – терплячої, вірної, відданої, ніжної, жертвовної, без умовностей, позначеної смутком неминучої розлуки. Цей портрет не випадково нагадує образ Богоматері. Автор свідомо проводив між ними паралель: або опосередковано – через акцент на спільних рисах, або ж безпосередньо – здебільшого за допомогою тропів: «*Мов пречиста Мадонна божественним ликом, / Осінула мене Берегиня моя*» [13, с. 54]; «*Світилась мати, мов свята*» [13, с. 66]; «*Як хлібові й сонцю молитва моя: – / Мама Марія, мама Марія*» [13, с. 85]; «*Бачу сиву тебе, / Берегиню свою, / В очах – Від Мадонни замрія*» [13, с. 85].

Відома пісня М. Ткача «Мама Марія» завершується вигуком «аве Марія!», що відсилає читача до християнської молитви, а відтак – до пісень на слова Д. Павличка «Ave, Maria!» та В. Івасюка «Ave, Марія» (зادля обережності автор мусив змінити надто гучну для радянського часу назву на «Елегія для Марії»), поеми І. Багряного «Ave Maria» тощо.

Найближче до Ткачового стоїть вірш А. Ярмутьського «Ave Марія», що теж є молитовним звертанням до матері та в якому теж обіграно автобіографічний момент: ім'я поетової матері – Марія («*Мамо, ти зवेशся Марією теж*» [11]). Ліричних героїв об'єднує прагнення до високості: «*Мамо моя, доторкнутися мрію / До високосної / до висоти*» [11] (А. Ярмутьський), «*Всі горби перейду, / Хоч важка крутизна, / Спочину на вищій горі я*» [13, с. 85] (М. Ткач). А образ матері традиційно пов'язаний із мотивом чекання: «– Сину, на рідний поріг прилети!» [11] (А. Ярмутьський), «*Чую, кличеш мене, / Як виходиш на шлях, / Чоло сподіванням зоріє*» [13, с. 85] (М. Ткач).

Характерно, що в пісні «Чуєш, мамо» матір порівнюється з вишнею. В «Українській міфології» В. Войтовича зазначено, що вишня є «символом взаємної любові, весни, краси, мужності» [2, с. 132]. М. Дмитренко вважає, що це «символ світового дерева, дерева життя; символ сонця; святе Боже дерево; символ дівчини, матері, рідної домівки, рідного краю; любові, злагоди; символ України» [4, с. 15]. Він зазначає, що: «Б. Грінченко у своєму «Словнику» фіксує лексему «вишній», тобто високий, верховний, небесний, Божий, і наводить вислів: «Господи вишній, чи я в тебе лишній?» Схожі звертання є в піснях: «Мамо (варіант: мамко; ненько), моя вишня, чи я в тебе лишній?» [4, с. 15]. Отже, Ткачеве порівняння матері з «вишенькою біленькою» можна розглядати як ще один засіб сакралізації образу.

Мати наділена не лише божественними рисами, а й божественною силою – обирати долю для дитини: «*В шатах писаної хати / Колисала мене мати, / А коли ще колисала, / Мені долю написала*» [13, с. 66]. Образ долі переплітається з образом пісні («*Просила мати в солов'я / Для мене пісню на світанку, / Щоб доля писана моя / Благословила на співанку*» [13, с. 66]). Особливе місце відводиться образіві колискової пісні: «*Вічна пісня та, / Що з дитинства несучи через всі літа*» [13, с. 75].

Усі священні атрибути дитинства в М. Ткача пов'язані з образом матері: колискова – мамина, хата – мамина, криниця – мамина тощо. По суті, світ дитинства – це мамин світ (знову виринає знайомий образ). Дорослий почасти теж, бо, по-перше, постійно шукає наснагу в минулому, а, по-друге – звіряється з маминими заповідями, найперша серед яких – любов до України: «*Все, що змалку дала мені матір у віно, / В незрадливій любові освячував я. // І була в тій любові завжди Україна...*» [13, с. 55].

Висновки. М. Ткач позиціює рідний край як унікальне в багатьох розуміннях (географічному, культурному, особистісному та ін.) місце. Рис унікальності надано й образіві матері: «тільки мати може вічно ждати» [13, с. 91]; «ніхто ніколи так не приголубить, / Як ласкава й вірна мамина рука» [13, с. 63]. Без сумніву, треба говорити й про унікальність Ткачевих пісень про маму як літературного й музичного явища. І саме в цьому аспекті залишається ніша для подальших історико-літературних і теоретичних досліджень – як, завдяки чому літературне явище стає музичним.

Список використаної літератури

1. Будний В. Порівняльне літературознавство : підруч. / В. Будний, М. Ільницький. – Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 430 с. ; Budnyi V. Porivnialne literaturoznavstvo : pidruch. / V. Budnyi, M. Pnytskyi. – Kyiv : Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2008. – 430 s.
2. Войтович В. Українська міфологія / В. Войтович. – 2-ге вид. стереотип. – Київ : Либідь, 2005. – 664 с. ; Voitovych V. Ukrainska mifolohiia / V. Voitovych. – 2-he vyd. stereotyp. – Kyiv : Lybid, 2005. – 664 s.
3. Гачев Г. Национальные образы мира : лекция [Электронный ресурс] / Г. Гачев // Полит.ру. – 2007. – 24 мая. – Режим доступа : <http://polit.ru/article/2007/05/24/kulturosob/> ; Gachev G. Natsionalnye obrazy mira : lektsiya [Elektronnyu resurs] / G. Gachev // Polit.ru. – 2007. – 24 maya. – Rezhim dostupa : <http://polit.ru/article/2007/05/24/kulturosob/>
4. Дмитренко М. Священне дерево життя / М. Дмитренко // Слово Просвіти. – 2008. – № 12 (20–26 берез.) – С. 15 ; Dmytrenko M. Sviashchenne derevo zhyttia / M. Dmytrenko // Slovo Prosvity. – 2008. – № 12 (20–26 berez.) – S. 15.
5. Лановик М. Українська усна народна творчість / М. Лановик, З. Лановик. – 3-тє вид., стер. – Київ : Знання-Прес, 2005. – 591 с. ; Lanovyk M. Ukrainska usna narodna tvorchist / M. Lanovyk, Z. Lanovyk. – 3-tie vyd., ster. – Kyiv : Znannia-Pres, 2005. – 591 s.

6. Луценко Д. Вибране : поезії / Д. Луценко. – Київ : Дніпро, 1986. – 343 с. ; Lutsenko D. Vybrane : poezii / D. Lutsenko. – Kyiv : Dnipro, 1986. – 343 s.

7. Марфіна Ж. «Мати моя, порадице в хаті...» (архетип мати в усній народній творчості) / Ж. Марфіна // Культура слова. – 2011. – Вип. 75. – С. 101–106 ; Marfina Zh. «Maty moia, poradnytse v khati...» (arkhetyp maty v usnii narodnii tvorchosti) / Zh. Marfina // Kultura slova. – 2011. – Vyp. 75. – S. 101–106.

8. Мисик В. Лан : вибране / В. Мисик. – Київ : Вид-во худ. літератури, 1970. – 200 с. ; Mysyk V. Lan : vybrane / V. Mysyk. – Kyiv : Vyd-vo khud. literatury, 1970. – 200 s.

9. Поезія у вимірах часу : відповіді на питання ЛП // Літературна панорама. 1987 : зб. / упоряд. Г. М. Сивокінь. – Київ : Дніпро, 1987. – Вип. 2. – С. 102–108 ; Poeziia u vymirakh chasu : vidpovidi na pytannia LP // Literaturna panorama. 1987 : zb. / uporiad. H. M. Syvokin. – Kyiv : Dnipro, 1987. – Vyp. 2. – S. 102–108.

10. Пушик С. Твори : в 6 т., 7 кн. / С. Пушик. – Івано-Франківськ : Гостинець ; Нова Зоря, 2005. – Т. 2 : Поєми, пісні, вірші для дітей, переклади, повісті. – 596 с. ; Pushyk S. Tvory : v 6 t., 7 kn. / S. Pushyk. – Ivano-Frankivsk : Hostynets ; Nova Zoria, 2005. – T. 2 : Poemy, pisni, virshi dlia ditei, pereklady, povisti. – 596 s.

11. Синівська молитва. Вірші та пісні про матір : антологія [Електронний ресурс] / упоряд. М. Дмитренко // Українське життя в Севастополі. – Режим доступу : http://ukrlife.org/main/mother/mother_ua.htm ; Synivska molytva. Virshi ta pisni pro matir : antolohiia [Elektronnyi resurs] / uporiad. M. Dmytrenko // Ukrainiske zhyttia v Sevastopoli. – Rezhym dostupu : http://ukrlife.org/main/mother/mother_ua.htm

12. Славинський М. Освідчення в любові (Поезія останніх років : тенденції, проблеми, перспективи) / М. Славинський // Література і сучасність: літературно-критичні статті. – Київ : Рад. Письменник, 1987. – Вип. 20. – С. 15–24 ; Slavynskiy M. Osvidchennia v liubovi (Poeziia ostannikh rokiv : tendentsii, problemy, perspektyvy) / M. Slavynskiy // Literatura i suchasnist : literaturno-krytychni statti. – Kyiv : Rad. Pysmennyk, 1987. – Vyp. 20. – S. 15–24.

13. Ткач М. Пісня для тебе : пісні, романси, хори / М. Ткач. – Київ : Музична Україна, 2002. – 216 с. ; Tkach M. Pisnya dlia tebe : pisni, romansy, khory / M. Tkach. – Kyiv : Muzychna Ukraina, 2002. – 216 s.

14. Ткач М. Струна : вибране / М. Ткач. – Київ : Київ. правда, 2002. – 488 с. ; Tkach M. Struna : vybrane / M. Tkach. – Kyiv : Kyiv. pravda, 2002. – 488 s.

15. Шевчук Т. Фольклоризм современной украинской поэзии : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.01.09 / Татьяна Николаевна Шевчук. – Минск, 1986. – 20 с. ; Shevchuk T. Folklorizm sovremennoy ukrainskoy poezii : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk : spets. 10.01.09 / Tatyana Nikolaevna Shevchuk. – Minsk, 1986. – 20 s.

16. Юхимович В. Вибране : поезії / В. Юхимович. – Київ : Дніпро, 1984. – 367 с. ; Yukhymovych V. Vybrane : poezii / V. Yukhymovych. – Kyiv : Dnipro, 1984. – 367 s.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2019.

S. Hutsuliak

THE IMAGE OF MOTHER IN MYKHAILO TKACH'S SONGS

M. Tkach is seen as a poet with a lyrical type of worldview, with a lyrical voice that remained unchanged even after political transformations. His literary heritage contains the big layer of wonderful intimate poems, some of which became songs and even folk songs. The book «Song for you» which could be called M. Tkach's swan song (it was published in 2002, to the poet's 70th birthday) represents pretty accurate his entire song poetry in its thematic and image variety. This book includes patriotic and intimate lyrics, and love songs make the major part of the second group. But there is the one more part which claims to have

a separate significant place within intimate lyrics. We mean the songs about mother. The purpose of this article is to analyse them.

The characteristic features of M. Tkach's image of mother (such as sacrality, melancholy, didacticism, etc.) are highlighted in this article and it is also proved that the image of mother is the axis of rotation of so-called «mother's world» – one of the main concepts of M. Tkach's poetry.

M. Tkach traced the origins of the idea of Ukrainian patriotism from parents' house. But it must be noted that the image of father is rare in M. Tkach's poetry, as well as the generalized image of parents, in contrast to the image of the parents' doorstep, for example. All the life ways lead Tkach's lyrical hero from home, in other words – from mother (the images of home and mother are often superimposed), or back home, into mother's world.

The «mother's world» metaphor is poet's true imaginative achievement. It is hard to find more appropriate image to describe the completeness of patriotic feelings of lyrical hero. On the one hand, the poet often compares Ukraine with mother, on the other – mother is the most important part of the inner life of lyrical hero. This part is in the centre, the most precious memories of lyrical hero (of his native village and his childhood) are structured around it. They are mother-centred, so the lullaby is called mother's and the house is called mother's and the well too.

M. Tkach presents the native land as the place unique in different meanings (geographical, cultural, personal, etc.). In such a way he talks about mother, what is emphasized by using the construction «only mother» and others like that. But the main thing we must admit is the uniqueness of M. Tkach's songs about mother as the literary and musical phenomenon.

Key words: *song, image of mother, «mother's world», sacrality, folklore.*

УДК 82.0(477)

В. В. Дуркалевич

КВАЗІНАУКОВИЙ СЕКОНД-ХЕНД СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА: ФАЛЬСИФІКАЦІЙНО-ПЛАГІАТНІ СТРАТЕГІЇ

У статті досліджено особливості розгортання і модифікації автометаописової й авторефлексійної активності як окремого типу інтелектуальних практик, покликаних монітувати й коригувати літературознавчий процес на рівні теоретико-методологічних й ціннісно-етичних аспектів. За допомогою кейс-методу показано деструктивні спроби входження у поле культурної продукції.

Ключові слова: *авторефлексія, автометаопис, українське літературознавство, моніторинг, плагіат, культурна практика, теорія і методологія літературознавчих досліджень.*

DOI 10.34079/2226-3055-2019-12-21-28-37

Семіотичний підхід призвичаїв розглядати культуру у категоріях знаків, текстів і мов. Для цього ж підходу характерним є розуміння культури як складної та динамічної системи, яка постійно самоорганізовується й реорганізовується шляхом актуалізації розмаїтих практик метаопису й автометаопису. У запропонованій статті